

BU AY
GÜNEŞLİ A.Ş.
SPONSORLUĞUNDA
YÜRÜTMÜŞ
OLDUĞUMUZ
“KANATLI
İŞLETMELERİ
ZİYARETLERİ”
KÖŞEMİZDE
İŞLETMELERİ
DEĞİL; BU
İŞLETMELERE IŞIK
TUTAN DANIŞMAN
VETERİNER
HEKİMLERİ
ZİYARET ETTİK.

tecrübeli isimler önemli görüşler

TECRÜBE öyle muhteşem bir şeydir ki; bir hataya düştüğümüzde daha önce de bu hatayı yapmış olduğunuzu hatırlamanızı sağlar. Anlamaya doğru atılan ilk adımdır ve ilk anda tam kavranamayan, zamanla, düşündükçe-gördükçe sindirilebilen; sindirildikçe yerleşen ve bir parçamız haline gelen bir yetkinliktir. Birçok alanda tecrübe sahibi olmak ve uzmanlaşmak anlamlıdır; ancak canlıyla uğraşan bir meslek dalında deneyim edinmek manen de insanı başka bir noktaya taşır. Özellikle narin yapıları ile bir bebek bakımına gereksinim duyan kanatlı hayvanlarda... Bu hayvanlar için hekimlik yapıyorsanız, gördüklerinizden çıkarım yapacak ve bir sonraki seferde işinizi kolaylaştıracak bil-

giler edinmek yıllar ister. Bu ay Güneşli A.Ş. sponsorluğunda yürütmüş olduğumuz “Kanatlı İşletmeleri Ziyaretleri” köşemizde işletmeleri değil; bu işletmelere ışık tutan danışman veteriner hekimleri ziyaret ettik. Sektörün gelişimine katkıda bulunacak çalışmalara öncülük eden, mesleki birlik ve beraberliğin sağlanmasında büyük katkılar bulunan hekimlerimize, danışmanlık hizmeti verdikleri entegresyonlar içerisinde risk oluşturan hastalıklarla mücadele yollarını, işletmelerin ekonomik olarak istikrarlı bir başan yakalamaları için üzerinde durmaları gereken noktaları, gözden kaçırılan ayrıntıları ve genel management anlamında karşılaştıkları ortak aksaklıkları konuştuk. ▶

“Hastalıklarla birlik içerisinde mücadele etmeliyiz”

“HASTALIKLAR KONUSUNDA VERDİĞİM SAVAŞIN 2 ŞARTI VARDIR; BİYOGÜVENLİK VE AŞILAMA... HER İKİSİNİ DE EŞİT DERECEDE ÖNEMSEMEK VE UYGULAMAK EN DOĞRU OLANIDIR.”

Sektörün, çalışan en deneyimli veteriner hekimi olarak mesleğimizi yaşatmaya devam eden Güney Gökçelik, 1969 yılı mezuniyetinin ardından Türkiye'nin pek çok yöresinde memur olarak çalıştı. Kanatlı hastalıkları konusunda yurtdışında eğitim gören uzman hekim, tecrübeleri ışığında kanatlı sektöre hizmet etmeye devam ediyor.

Öncelikle sizi tanıyarak başlayalım.

1969 mezunu veteriner hekimim. Yurdumuzun pek çok yöresinde memur

olarak hizmetin devamında, 1972 yılında burs kazanarak, “Kanatlı Hastalıkları” konusunda staj için Fransa'ya gittim ve bir yıl kaldım. Dönüşte, İstanbul İl Müdürlüğü tavuk hastalıkları seksiyonunda, rahmetli uzman Nurettin Gürsoy ile çalıştım. 1977 yılında, “Tavuk Hastalıkları Teşhisinde” uzmanlaşmak üzere, Bakanlık emriyle ihtisasa yollanan 2 kişiden birisi oldum. Uzmanlık ihtisasım sırasında da, Pendik Bakteriyoloji Enstitüsü'nde de, rahmetli uzman Ali Babila ile çalıştım. 1983 yılında

ise memuriyetime son verip, danışmanlık yapmaya başladım.

1986 yılında, Tarzi İnsan Sağlığı Laboratuvarı sahiplerinin patronluğunda, “Tarzi Gıda Yem ve Hayvan Sağlığı Laboratuvarları” ismi altında, Türkiye'nin ilk ve “1” ruhsat no.lu özel veteriner laboratuvarını kurdum. Müdürlüğünü yaptım. 1995'te ise ayrılarak, Protekt Kanatlı Hastalıkları Laboratuvarı'nı ruhsatlandırdım ve halen sektörün, çalışan en yaşlı veteriner hekimi olarak yaşıyor, yaşatmaya çalışıyorum.

Danışmanlık hizmeti verdiğiniz entegrasyonlar içerisindeki yetiştirme kümeleri teknolojik açıdan ne düzeyde?

“Tavukçuluk”, diğer hayvan yetiştiriciliğinin yanında, çok daha titizlikle yapılan, genelde, yöneticisi ve teknisyenleriyle eğitimli şahısların işlettiği bir sektördür. Ayrıca, ekipman yönlü, sürekli yenilenen ya da yeniliğe uyan, hatta çoğu yerde Avrupa'dan daha lüks yapıda işletmelerdir. Ne var ki, yenilenen sadece ekipmanlardır; aile işletmeleridirler ya da o mantıkla yürütülürler.

Üretim tesislerinde risk oluşturan enfeksiyöz kanatlı hastalıklar ile nasıl bir mücadele yolu izliyorsunuz?

Etkilendiğimizde kıyamet kopardığımız viral etkenler, örneğin ND, Aİ, IB... Günümüzde yaşamaya alışacağımız hastalıklar yapısına büründü. Yeni varyasyonlara/mutasyonlara da alışacağız. Trakya sınırımızı biraz kontrollü düşürsek, üç tarafımızın kontrolünden söz etme olanağımız yoktur. Avrupa ile olan sıkı ilişkiler nedeniyle de, oralarda konu edilen enfeksiyonu, en geç, bir hafta sonra yaşamak durumunda kalırız. Böyleyken de, birlik içerisinde mücadele etmeyiz; ortak biyogüvenlik, ortak aşılama programımız yoktur ya da olanı uygulamayız.

Aşı programları hastalıklarla mücadele prosesleri içerisindeki yeri ve önemi nedir?

HASTALIKLAR YAPISINDA SAVAŞIMIN 2

ŞARTI VARDIR: Biyogüvenlik + Aşılama. Her ikisini % 50 değerinde tutmak ve uygulamak doğru olanıdır. Tek tek ele alıp irdeler, biyogüvenliğin basit önerilerini atlarsak, sıralayacağım beş şartı programlayarak yola çıkmak zorundayız:

İŞLETMEYE ÖZEL MANTIKLI PLAN: İşletme yapısında, zaman-personel-kaynaklar-ekonomi göz önüne serilerek, gerçekçi ve uygulanabilir bir program hazırlamak ilk basamak olmalıdır.

TAKIM ÇALIŞMASI: Salt sağlık ekibi değil, tüm çalışanların programın içerisinde görev alması gerekir.

BİREYLERİN ROLLERİNİ ANLAMASI: Görev bilinci oluşturulmuş ve motive edilmiş bireylerin işlerini öğrenmiş, sürekliliğin önemini kavramış olmaları gereklidir.

SÜREKLİLİK: Oluşturulan programı, sadece şartların uygun olduğu zamanlarda değil, tüm olumsuzluklara karşı sürekli olarak sağlanması gereğince inanmalıdır.

KAYIT TUTMAK: Problemler halinde, olayın yapısını ve seyirini kayıt altında almak; gelecekteki olası benzer olumsuzluklarda nelerin hızlıca uygulanabileceğine hazır olmak ve zaman kazanmak çok yararlı olacaktır.

Aşı uygulamalarında ise;

► Problem etkeni, şüphe götürmeyecek şekilde, netleştirilmiş olmalıdır.

► Olası komplikasyonlar yapısında -ki çoğu kez vardır- hastalıklarla mücadeleyi önem sırasında değerlendirmelidir (AIV varken NDV ikincil, NDV varken IBV ikincil, IBV varken E.coli ikincil gibi).

► Uygun aşıya suş ve varyant göz önünde bulundurularak karar vermelidir. En önemli olan şey ise aşının, yöresel veya ulusal şartlara uygun ve Bakanlığımızca kullanıma müsaade edilmiş olmasıdır.

► Uygun yaşlarda ve aralıklarda yapılmalıdır.

► Doğru sistemle uygulanmalıdır.

► Sonuçlar özenle kontrol edilmeli ve kayıt altında tutulmalıdır.

Sizce, işletmelerin sorumlu veteriner hekimleri tüm bu bahsettiğiniz prosesleri ne kadar hayata geçirebiliyor?

İşletmelerin veteriner hekimleri vardır, danışmanları vardır ama aşı-ilaç-dezenfektan gibi alımlara, hatta bunların alınacak yerlerine bile patronlar karar verir. Bu ko-

nudaki birkaç hatıramı sıralamak isterim;

► Danışmanlığımı üstlendiğim bir işletmedeki hastalık sağaltımı için, uzun uzun düşünüp önerdiğim bir ilacın kullanımından önce duyuyorum ki, patron “benim tecrübelerime göre şunu da ilave etmek gerekiyor” der ve dediği yapılır.

► Bir diğer işletmede; laboratuvar denetimlerinin devamında, veteriner hekimlerle birlikte kullanımına karar verdiğimiz bir aşı için, patron der ki “bunun kullanımının taraftarı değilim”.

► Yine büyük bir işletmede problemlerle boğuşup, aşı sistemleri oluşturmaya çalışırken patron der ki “yapıyorsunuz da ne oluyor; yapmayın”.

► “Ben patronum, istediğim zaman kümelere girer çıkarım”.

► “Ben öyle önerdiğim için doğrusu oldu, yoksa beceremiyordunuz”.

► “Doğrusu seninkiyse, neden yumruğunu masaya vurmadin”.

► “Laboratuvarıda falanca testler yaptırmasın-yaptırılmasın”.

Yenilikçi, yapıcı, ilerici olması ümidiyle bel bağlanan ikinci, üçüncü kuşak ise, ne yazık ki, bazı temelleri yerinden sökenler oldular.

Hekimliğimizin kusurları küçük mü? Staj zorunluluğumuz yoktur, deneyerek öğreniriz. Okumayız; kulak ve göze hitabeden doldurulan esas alırız. Türkçe verilere inanmayız, İngilizce olursa değer veririz. Çok çabuk ustalaşırız; “ben de biliyorum” deriz. Buna benzer nedenlerle, yeterli bilgi gücüne ulaşamadığımız için de, üstekilere “doğrusu budur” diyerek direnemeyiz ve sonunda da “nasıl olsa patronun dediği oluyor” der kurtulma yolunu kırılsarız. Değersizleşiriz, sadece söz dinleyen oluruz. Ama, birbirimize karşı da aslan kesiliriz. ►

Uzman Veteriner Hekim
GÜNEY GÖKÇELİK;
“Tavukçuluk, diğer yetiştiriciliklere göre çok daha özenle ele alınmalı.”

Veteriner Hekim AHMET NURİ BİLGİN; "İşletmeler, sağlık koruma konusunda veteriner hekimlerden faydalanmalı"

“Risklerle etkili ve ekonomik mücadele etmek”

“YAPTIĞIM İŞ, HERKESİN KENDİ MEVCUT İMKANLARI İLE EKONOMİK VE SAĞLIKLI ÜRETİM YAPABİLMELERİ İÇİN İŞİN PÜF NOKTALARINI TEKRAR HATIRLATMAK VE EKİPLERİNE YETİŞTİRME, SEVK, İDARE, SAĞLIK KORUMA KONULARINDA EĞİTİM VERMEKTİR.”

Istanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi 1982 yılı mezunu olan Ahmet Nuri Bilgin, mezuniyetinden sonra özel sektörde besi, süt ve koyun işletmelerinde çalıştı. 1985-1987 yılları arasında büyük entegrelerde çalışan Bilgin, 2003 yılından itibaren serbest olarak damızlık, yumurtacı, etlik, ilaç, aşı ve yem katkı firmaları olmak üzere çeşitli firmalarda çalışmakta. 2005 yılında broyler fason üretimi için ortakları ile yatırımlar

yapan Ahmet Nuri Bilgin, 2006 yılında kurdukları Sanita Sağlık Ürünleri şirketini 2011 yılında devretmiş ve şu anda yurtdışı ağırlıklı olmak üzere “İyi Üretim” konusunda hizmetlerini sürdüren deneyimli bir isim. Yaptığı işin, herkesin kendi mevcut imkanları ile ekonomik ve sağlıklı üretim yapabilmeleri için işin püf noktalarını hatırlatmak olduğunu söyleyen Bilgin, ekiplerine birçok konu da eğitimler veriyor.

Entegrasyonlar teknolojik açıdan ne düzeyde? Genel kapasite koşullarından bahsedermisiniz?

Danışmanlık hizmeti verdiğimiz firmaların yurtiçindekilerin hepsi ve yurtdışındakilerin çoğunluğu, modern, teknolojik olarak donanımlı firmalardır. Yurtiçindekilerden tavuk eti ve yumurtası üretimi yapanların bir kısmı tam, bir kısmı ise yarım entegre firmalardır. Aşı, ilaç firma-

ları GMP standartlarında kaliteli üretim ve hizmete önem veren, başarıyı hedef edinen firmalardır. Yem katkı firmaları teknolojik olarak kaliteli üretim yapan ve müşteri ihtiyaçlarını her yönüyle karşılamaya çalışan, müşterilerinin kazanmasını hedef edinen işletmelerdir. Yemlik yumurta üretimi yapan tek bir firma ile çalışıyorum. 600 binden fazla hayvanları mevcut; ancak sistem ve deontoloji gereği yumurta üretimi yapanlara hizmet sağlayan veteriner klinikleriyle de çalışmaktayım. Danışmanlık yaptığım firmaların haftalık giriş kapasiteleri yurtiçinde 200 bin ile 2,5 milyon arasında değişmektedir. Yurtdışında 100 bin ile 3,5 milyon arasında değişmektedir.

Üretim tesislerinde risk oluşturan enfeksiyöz kanatlı hastalıklar ile nasıl bir mücadele yolu izliyorsunuz? Aşılama sizce bu proses içerisinde nasıl bir öneme sahip?

Enfeksiyonlarla mücadele için öncelikle problemin gerçek adımı koymak, teşhisi doğru yapmak gerekiyor. Sonra kaynağında kurutmak ya da tedbiri baştan alıp, kümeslere girişini engellemek, girmiş olan yerlerden saçılımını engellemek hedefimizdir. Yeni teknolojiler ve aşılar da bize büyük fırsatlar sunmaktadır. Bazı hastalıkları unutturabilecek özelliklerde aşılar mevcut olduğunu belirtmemde fayda var.

Rutin teşhis yöntemleri arasında laboratuvarlar hizmetlerinden yardım almanın önemi nedir?

Laboratuvarlarda rutin kontrollerin yapılması firmaların ya da kümeslerin durumunu bize en doğru şekilde anlatmaktadır. Dolayısıyla heyecana ve endişeye kapılmadan hastalık kontrol ve mücadelelerini yapmamızda bize yol gösteren elzem kuruluşlardır. Teşhis aşamasında hem hayvan, hem insan sağlığı için gereklidir. Ancak sonuçları doğru okumayı bilmek ve doğru yorumlama yapmak önemli.

Sorumlu olduğunuz işletmelerde ne gibi biyogüvenlik önlemleri almayı tercih ediyorsunuz?

Hayvanları fazla hırpalamadan, etkili ve yeterli (fuzuli yere çok tekrardan kaçınarak) aşılama yaparız ve ihtiyaç neyse o hastalığa karşı program hazırlarız.

Biyogüvenlik, dezenfeksiyon, ziyaretçi

kısıtlaması, tel örgü çekmek gibi uygulamalardan ibaret olarak görülüyor ve bu nedenle problemlerin önüne hiçbir zaman tam anlamı ile geçilemiyor. Hastalık çıkan yerlerde, hastalığın etkenini orada yok etmek gerekiyor. Bu da, ısı ve gübrenin kümeşte belli bir süre ve belirli şartlarda muhafazası ile sağlanabilecek, ucuz ve etkili bir yöntemdir.

Kapalı ya da açık her sistemde hayvan sağlığı ve insan sağlığı yönünden risk vardır. Önemli olan bu risklerle doğru, etkili ve ekonomik nasıl mücadele edileceğini iyi bilmektir. Yasaklamalarla etkili olunmaz. Eğer “Profesyonellik” dediğimiz ifade kapalı alanda çok hayvan tutup, yoğun üretim yapmak ise, benim gördüğüm profesyonel işletmeler kapasitelerini % 25-30 aşan yerlerdir. Bu da profesyonellik değildir.

İşletme sahiplerine karlılık açısından verebileceğiniz öneriler var mı?

İşletmeler, sağlık koruma konusunda veteriner hekimlerden istifade etmeli ve yönetici olarak faydalanmalıydılar, ancak ilerleyen mühendislik teknolojilerinin tam anlamıyla uygulanabilmesi için makine, endüstri, malzeme ve mekatronik mühendislerinden destek almalıydılar. Mevcut zootechnik ve veteriner hekimleri mühen-

dislerle görüştürüp, hayvanların hangi şartlarda yaşadığı ve sağlıklı olacağı konusunda mühendislere bilgi verip, gerekli şartların, doğru malzeme ile cebri olarak, ekonomik kullanımla, insan hatasına mahal vermeyecek otomasyonla uygulanması konusunda destek ve eğitim alınmalıdır.

Geçtiğimiz aylarda yaptığımız röportajlarda işletmelerin yeterli teşvik ve desteği alamadıklarını çokça duyduk. Bu durumu nasıl yorumlarsınız?

Kendime ait işletmede üretim yaptım. Tarım Bakanlığı'na ilgilendiren konularda zorluk değil destek gördüm. Ancak Kültür Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Orman Bakanlığı, belediyeler ve DSİ gibi kurumlarda özellikle ruhsat alma ve işletme sırasında Türkiye'de “yatırım yapma” dedirtecek kararlar ve düşünceler ile karşılaştım. En cahil ve bilgisiz olan kurum ise Çevre Bakanlığı ve mühendisleri olarak karşıma çıktı. O yüzden işletmeyi sattım ve uğraşmaktan kurtuldum.

Şimdi “tekrar işletme kurar mısın?” diye sorsalar, merada yetiştirilecek şekilde koyunculuk yaparım derim. Arıcılık yaparım; belki alabalık yetiştiririm. Ya da bir tavuk çiftliğini yeniden kurmak yerine mevcut işletmeleri devralıp çalıştırmayı yeğlerim. ▶

“Veteriner hekimlik, cesur ve tutarlı olmayı gerektirir”

“KÜÇÜK İŞLETMELERİNDE AYAKTA KALMASI GEREKMEKTEDİR. ENFEKSİYON RİSKİNİ BU İŞLETMELERE YÜKLEMELERİ BENÇE YANLI DÜŞÜNMEK OLUR. KÜÇÜK İŞLETMELERİN AYAKTA KALMASI ÜLKEMİZİN SOSYAL VE EKONOMİK AÇIDAN ÖNEMLİ BİR KONUSUDUR.”

Veteriner Hekim Emin Çetinkol, farklı çalışma şekli nedeniyle ara verdiği danışmanlık hizmetine EKO-VET Veteriner Hizmetleri adı altında yeniden başladı ve şu anda sahada bilgi ve deneyimleri ışığında kendisinden beklenen her türlü danışmanlık hizmetini vermekte.

Öncelikle sizi tanıyarak başlayalım.

1975 yılında, o dönemde en büyük olan ve bugünlere kadar çoğu insan için okul olarak anılan YU-Pİ Tavukçuluk işletmesinde çalışmaya başladım. Bu zaman içinde şu an hayatta olmayan ya da hala sektöre hizmet veren değerli birçok arkadaşlarımla başarılı çalışmalar yaptık. Bugün, o günlerden aldığım ışık yolunu aydınlatmakta...

1985 yılında, ilk kez o günün koşullarında sektörün sorunlarına çözüm getiren özel tavuk hastalıkları laboratuvarı TAV-SAG'ı, şu anda hayatta olmayan Uz. Vet. Hekim Turgut Atılgan ve Uz. Vet. Hekim Erhan Uçtu ile kurduk. TAV-SAG' dan, 6 yıllık beraberlikten sonra farklı beklentiler nedeniyle ayrıldım; DEN-VET Kanatlı Sağlığı Hiz. Dan. Ltd. Şti.'yi kurdum. Bu firma ile 2010 yılına kadar saha çalışmalarını yürüttüm. Şu anda ise, benden beklenen her türlü danışmanlık hizmetini vermekteyim.

Üretim tesislerinde risk oluşturan enfeksiyöz kanatlı hastalıklar ile nasıl bir mücadele yolu izliyorsunuz? Aşılama sizce bu proses içerisinde nasıl bir öneme sahip?

Artık günümüzde kurulmuş faaliyet gösteren kümeslerin maksimum verim düzeyine ulaşabilecek teknik donanımları bulunmaktadır. Risk oluşturan enfeksiyöz kanatlı hastalıklarıyla mücadelede en temel iki unsur biyogüvenlik ve aşılamadır.

Aşılama konusunda hala sıklıkla tekrar eden hatalar yapılmakta, bu hatalar yeni hatalara yol açmaktadır. Yapılan uygulama hatası nedeniyle yeterli koruma sağlanamayacağından enfeksiyon görülmekte, miks enfeksiyonlardan ciddi kayıplar ortaya çıkmaktadır. Modern kümes yapılarıyla çok yüksek üretim kapasitelerine ulaşmakla övünen sektör, sprey aşılamalarda hatalar yapmakta, şiddetli komplikasyonları sıkça görmektedir. Özellikle broyler yetiştiriciliğinde Newcastle hastalığına karşı reaksiyon yapmayan canlı aşıların, inaktive yağ adjuvanlı aşılarla birlikte uygulanması en doğru yöntem olarak görülmektedir. Broyler yetiştiriciliğinde bu kadar çok ve sık aşının hayvanlara bağışıklık yönünden ne kadar yararlı olduğu tartışılmalıdır.

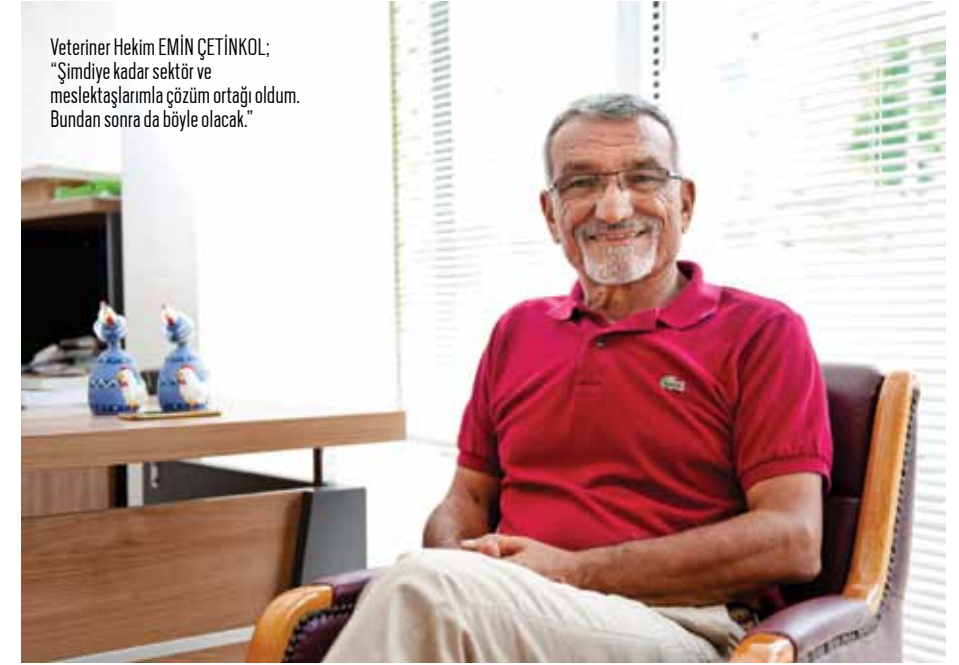
Damızlık ve yumurtacı sürülerde hem yetiştirme hem verim döneminde koruma sağlayacak; hem de bazı hastalıkların yayılmasında önlem olacak, hastalığın eredikasyonunda bize katkı sağlayacak aşılar önem verilmesi, aşı programlarının bu esaslar doğrultusunda yapılması uygundur.

Rutin teşhis yöntemleri arasında laboratuvarlardan ne gibi yardımlar alıyorsunuz?

Laboratuvarlardan gerek serolojik gerekse mikrobiyolojik yardım almaktayız. Ancak benim gözlemlerim laboratuvarlara bağışıklık düzeyi tespitleri için daha az başvurulduğu yönünde. Aslında bu konu çok daha önemlidir. Yapılan aşıların ne derece yarar sağlayacağı önceden bilinmiş olur ve yeterli değilse tekrar yapılır, yeterli ise gereksiz tekrardan kaçınılır. Çiçek aşısı uygulamalarında bile basit kontrollerin çoğu kez yapılmadığını görmekteyiz.

İşletmenin kalbi deyince akla gelen kavram; biyogüvenlik. Neler söyleyebilirsiniz?

Şimdi geldik en temel konuya; biyogüvenlik. Nereden tutsan elinden kayıp giden “yılan balığı” gibi. Bu yüzden iyi niyetle hazırlanmış biyogüvenlik yönetmeliği amacına ulaşmamakta hatta sıkıntılara yol açmaktadır. Biyogüvenlik deyince hastalıkların çıkış ve yayılmasının engellenmesi aklımıza gelmektedir. Yoğun yetiştiricilik ve insan faktörü söz konusu olunca başarısızlık sıkça görülmektedir. Niye böyle olduğunu örneklerle açıklamak isterim; 100 bin kapasiteli bir yarka kümesinde aşılama ya da taşıma yapılacaksa, bunun için 30-40

Veteriner Hekim EMİN ÇETİNKOL:
“Şimdiye kadar sektör ve meslektaşlarımla çözüm ortağı oldum. Bundan sonra da böyle olacak.”

çalışan gerekli. Temizliği nasıl sağlayacaksınız? Bazı bölgelerde bu işi yapan ve kümes kümes dolaşan ekipler var. Bunların temizliği mümkün mü? Ya da ne kadar mümkün? Keza broyler işletmelerinde sarımcıların çalışma yöntemleri de biyogüvenliği zayıflatan bir durumdur.

Çoğu hastalık etkeni rüzgar marifeti ile kilometrelerce uzağa ulaşabilmektedir. Sattı 30.000-35.000 m³ hava ekzozy yapan onlarca dev fanın bulunduğu bir kümesteki hastalık etkeninin nereden alınıp nereye atılabileceği düşündürücü olmalıdır.

Hekimlikte kesin asepti-antisepsinin mümkün olmadığını bilmekteyiz. O halde 300 bin adet/gün kesen bir kesimhaneden çıkan 30 bin kasa nasıl temizlenebilecek? Bunları taşıyan 40-50 kamyon-tır nasıl temizlenecek... Örnekleri çoğaltabiliriz.

Peki, mevcut biyogüvenlik açığı sizce nasıl rayına oturur?

Hızlı teşhis yöntemlerini devreye sokarak, işi bilen hızlı çalışan laboratuvarlardan da yardım alarak hastalık odaklarının orijini sınırlandırılması ile mümkün olur. Bunun için resmi makamların, sektörün ve serbest çalışan veteriner hekimlerimizin yapacakları çok iş vardır. Üzüm yemek gayretleriyle bu işler yönetilirse bundan hepimiz yarar sağlarız. Küçük işletmelerin de ayakta kalması gerekmektedir. Enfeksiyon riskini bu işletmelere yüklemek bence yanlış

düşünmek olur. Küçük işletmelerin ayakta kalması ülkemizin sosyal ve ekonomik açıdan önemli bir konusudur. Göç olgusunu hafifletmek ve gelir dağılımını tabana yaymakta katkı sağlayabilir.

Küçük işletmelerin devamı veteriner hekim arkadaşlara da yeni iş alanları yaratacaktır. Ayrıca bu tür işletmelerin çalışma yöntemlerini düzenleyen bir yönetmelikte söz konusudur. Belirttiğim gibi özel ve resmi veteriner hekim arkadaşlarımızın gayretleri ile risk oluşturmayacaktır. Kaldı ki, köylü de son yıllarda kırsalda 5-10 adetlik kümeslerde her zaman var olacaktır.

Genel management anlamında işletmelerde karşılaştığınız ortak aksaklıklar için son olarak neler söyleyebilirsiniz?

Kendime ait kümeslerde üretim yapmıyordum. En önemli zorluk, bakış açılarının farklı olması nedeniyle ortaya çıkan sıkıntılar oldu. Sektöre bakışımı halihazırda özetledim. Şimdiye kadar sektör ve meslektaşlarımla çözüm ortağı oldum. Bundan sonra da böyle olacak. Her kişinin bir işi var. Veteriner hekim hekimliğini yapacak. Bu noktada daha cesaretli ve tutarlı olacak. Bu cesaret ve tutarlılığa da işletme sahipleri katkı sağlayacak. Çalışan veteriner hekim arkadaşlarıma ve sektörün diğer çalışanlarına ve de çok daha önemlisi sektöre yatırım yapmış ciddi uğraşlar veren firma sahiplerine başarı ve kolaylıklar dilerim. ▶